

УДК 346

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.2.10>

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД ПІДГОТОВКИ АНАЛІЗУ РЕГУЛЯТОРНОГО ВПЛИВУ В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Трегуб О.А.,
*кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
відділу господарсько-правових досліджень
проблем економічної безпеки
Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова
Національної академії наук України»
ORCID: 0000-0003-0660-5783
e-mail: alexandr.fispeam@gmail.com*

Трегуб О.А. Трансформація методологічних засад підготовки аналізу регуляторного впливу в контексті адаптації до права Європейського Союзу.

Метою статті є обґрунтування наукових підходів щодо трансформації методологічних засад підготовки аналізу регуляторного впливу як складової регуляторної діяльності в контексті адаптації до права ЄС.

Встановлено, що у правотворчій практиці ЄС необхідність проведення оцінки впливу політичних ініціатив визначається відповідно до спеціальних критеріїв. Конкретизовано, що оцінка впливу стає обов'язковою за наявності таких основних умов, як імовірність значних економічних, екологічних або соціальних наслідків та можливість вибору між декількома політичними альтернативами.

Аргументовано, що модель суцільного аналізу регуляторного впливу, яка діє в Україні, суперечить принципам і цілям державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності та підходам до нормопроєктування у ЄС. Запропоновано перейти до моделі селективного аналізу регуляторного впливу, яка включатиме окремі елементи європейського механізму оцінки впливу з огляду на національні умови і потреби.

Обґрунтовується доцільність урахування ризиків, що пов'язані із розширенням дискреційних повноважень регуляторних органів і можуть виникати в умовах упровадження вибіркового аналізу регуляторного впливу. Запропоновано забезпечити точність, вичерпність і однозначність вимог до такого аналізу, що сприятиме усуненню корупційних факторів.

Наголошується на загостренні в Україні негативної тенденції щодо виключення аналізу регуляторного впливу із тих зон регуляторного поля, де він є найбільш актуальним і критично важливим. Наводяться приклади регуляторних актів у сферах інноваційної та протимінної діяльності, які демонструють цю тенденцію.

Підкреслюється значення темпоральних аспектів підготовки аналізу регуляторного впливу, що обумовлено спрямованістю окремих регуляторних актів на розв'язання невідкладних проблем, особливо у період воєнного стану. Для вдосконалення методологічних засад підготовки аналізу регуляторного впливу в Україні запропоновано враховувати підхід до нормопроєктування у ЄС, який допускає скорочення загального строку проведення оцінки впливу у разі, якщо політична ініціатива є терміновою.

Ключові слова: аналіз регуляторного впливу, державна регуляторна політика, нормопроєктування, право ЄС, оцінка впливу.

Trehub O.A. Transformation of the methodological framework for preparing regulatory impact analysis in the context of adaptation to European Union law.

The main objective of this paper is to substantiate scientific approaches to transforming the methodological framework for preparing regulatory impact analysis as a component of regulatory activity in the context of adaptation to EU law.

The article reveals that, in the EU law-making practice, the need to conduct an impact assessment of policy propositions is determined according to specific criteria. It is specified that an impact assessment is required when such key conditions are present as the likelihood of significant economic, environmental, or social impacts, and the existence of a choice between alternative policy options.

It is argued that the model of comprehensive regulatory impact analysis currently applied in Ukraine contradicts the principles and objectives of state regulatory policy in the field of economic activity, as well as the law-making approaches in the EU. This paper proposes to shift to a model of selective regulatory impact analysis, which would incorporate certain elements of the EU impact assessment mechanism, taking into account national conditions and needs.

The feasibility of taking into account the risks associated with the expansion of the discretionary powers of regulatory authorities, which may arise under the implementation of selective regulatory impact analysis, is substantiated. The paper proposes to ensure the accuracy, comprehensiveness and clarity of the requirements for such analysis, which would help eliminate corruption-inducing factors.

It is emphasized that in Ukraine there is a growing negative trend of excluding regulatory impact analysis from those areas of the regulatory framework where it is most relevant and critically important. Examples of regulatory acts in the fields of innovation and mine action are provided to illustrate this trend.

The article highlights the importance of the temporal aspects of preparing regulatory impact analysis, which is determined by the focus of certain regulatory acts on addressing urgent issues, especially during martial law. To improve the methodological framework of preparing regulatory impact analysis in Ukraine, it is proposed to take into account the law-making approach in the EU, which allows for shortening the overall duration of the impact assessment process if the policy initiative is of an urgent nature.

Key words: regulatory impact analysis, state regulatory policy, law-making, EU law, impact assessment.

Постановка проблеми. Ефективністю нормопроєктування визначається прогрес України в адаптації господарського та іншого законодавства до права Європейського Союзу (далі – ЄС), що потребує зближення національних підходів до розроблення проєктів нормативно-правових актів із принципами і техніко-юридичними прийомами, які використовують у правотворчій діяльності інституції ЄС. Для України особливого значення набуває нормопроєктування, пов'язане із розробленням *регуляторних актів*, адже вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання становить окремий напрям державної політики і регулюється спеціальним законодавчим актом – Законом України від 11.09.2003 р. № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (далі – Закон про регуляторну політику).

Соціальна цінність державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності (далі – регуляторна політика) полягає у її спрямованості на прийняття лише економічно доцільних та ефективних регуляторних актів, зменшення державного втручання у господарську діяльність та ліквідацію бар'єрів для її розвитку [1]. Для успішного досягнення цієї мети в рамках регуляторної діяльності передбачено підготовку розробником стосовно кожного проєкту регуляторного акта *аналізу регуляторного впливу*, що має здійснюватися відповідно до вимог Закону про регуляторну політику та Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 р. № 308. Однак з моменту набрання чинності згаданим Законом і до цього часу стан реалізації регуляторної політики за показником проведення аналізу регуляторного впливу є незадовільним.

По-перше, у низці випадків підготовка аналізу регуляторного впливу зводиться до формальної процедури, яка не надає повної і об'єктивної інформації щодо проєкту регуляторного акта та його очікуваного соціального, економічного і екологічного впливу. Щорічні звіти Державної

регуляторної служби України (далі – ДРС) свідчать про зниження рівня відповідності аналізу регуляторного впливу, що готують органи виконавчої влади, принципам регуляторної політики та вимогам Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта [2; 3]. Європейська комісія у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року також звертає окрему увагу на відсутність належних оцінок впливу у парламентських законопроектів, що негативно позначається на якості законів [4, с. 25].

По-друге, національні правила підготовки аналізу регуляторного впливу потребують перегляду і оновлення зважаючи поглиблення правової інтеграції з ЄС, що включає принципи та підходи у сфері нормопроєктування. ЄС чітко наголошує на необхідності забезпечення в Україні *всебічних* оцінок впливу щодо пропонованого законодавства та рекомендує парламенту вжити заходів для вдосконалення загальної процедурної та методологічної основи оцінки впливу проектів законів [4, с. 4, 22]. З огляду на те, що Закон України від 24.08.2023 р. № 3354-IX «Про правотворчу діяльність» уводиться в дію лише через один рік з дня припинення або скасування воєнного стану [5], на поточному етапі такі заходи можуть бути здійсненні у рамках трансформації методологічних засад регуляторної діяльності на базі Закону про регуляторну політику.

Стан опрацювання проблематики. Питанням розвитку методологічних засад нормопроєктування та підвищення ефективності правотворчої діяльності у контексті адаптації до права ЄС присвячуються останні публікації Ю.І. Возної, І.З. Возняк, Р.А. Джабраїлова [6], О.Ю. Курепіної, О.Ю. Кучинської, В.К. Малолітневої, Л.М. Ніколенко, Р.А. Петрова, Я.В. Петруненка [7], К.Я. Сьох, В.А. Устименка [6; 8] та інших дослідників. Особливої уваги заслуговує фундаментальне монографічне дослідження В.А. Устименка «Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості», в окремому розділі якого крізь призму досвіду ЄС та України розглядається проблематика оцінки впливу та аналізу регуляторного впливу як ключових стадій правотворчого процесу. У цій роботі сформульовано низку відправних ідей і теоретичних висновків, які складають підґрунтя для подальших розвідок у напрямі конструювання нових теоретико-методологічних основ нормопроєктування та регуляторної політики [8].

Аналіз доступних наукових джерел з тематики дослідження підтверджує актуальність продовження науково-теоретичних пошуків з метою розроблення нових підходів до підготовки аналізу регуляторного впливу як важливої умови підвищення ефективності регуляторної політики.

Мета дослідження – обґрунтувати наукові підходи щодо трансформації методологічних засад підготовки аналізу регуляторного впливу як складової регуляторної діяльності в контексті адаптації до права ЄС.

Виклад основного матеріалу. Як визначено у ст. 1 Закону про регуляторну політику, аналізом регуляторного впливу є документ, який містить обґрунтування необхідності державного регулювання шляхом прийняття регуляторного акта, аналіз впливу, який справлятиме регуляторний акт на ринкове середовище, забезпечення прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави, а також обґрунтування відповідності проекту регуляторного акта принципам регуляторної політики. Ст. 8 Закону встановлює основні вимоги до підготовки аналізу регуляторного впливу, серед яких імперативна норма про застосування процедури аналізу регуляторного впливу до всіх без винятку проектів регуляторних актів [1] (для розроблення теоретико-методологічних положень такий аналіз позначатиметься далі як *суцільний*). У юридичній літературі наведене положення Закону про регуляторну політику розглядається у взаємозв'язку із усталеними у ЄС підходами до здійснення *оцінки впливу* (англ. «*impact assessment*») у межах правотворчого процесу.

Так, у своїх нещодавніх публікаціях В.А. Устименко та Р.А. Джабраїлов підкреслюють необхідність узгодження національних правил здійснення оцінки впливу (відповідно до ч. 2 ст. 30 Закону України «Про правотворчу діяльність» у сфері регуляторної політики така оцінка здійснюється за правилами підготовки аналізу регуляторного впливу [5]) із підходами до нормопроєктування у ЄС [6, с. 81; 8, с. 76], а Я.В. Петруненко у розвиток цієї думки запропонував обов'язкову оцінку впливу для тих проектів нормативно-правових актів, що мають значний соціальний або економічний ефект [7, с. 185].

У Керівних принципах кращого регулювання від 03.11.2021 р. та Наборі інструментів «кращого регулювання» (Європейська комісія, липень 2023 р.) наводиться перелік випадків, із якими пов'язується наявність або відсутність вимоги щодо проведення оцінки впливу.

Зокрема, оцінка впливу стає обов'язковою у разі виконання двох умов: існує імовірність, що ініціатива призведе до *значних* економічних, екологічних або соціальних наслідків або ж передбачає значні витрати; Європейська комісія може обирати між альтернативними варіантами політики (має так званий «простір для маневру»). Важливо, що критерій «значних наслідків» (англ. «significant impacts») застосовується як на макро-, так і на мікрорівні, що означає необхідність оцінки впливу не лише для пропозицій, які очікувано матимуть далекосяжні наслідки для економіки чи суспільства загалом, але й для ініціатив, що ймовірно справлятимуть відчутний вплив на певний сектор економіки або тип суб'єктів господарювання (наприклад, малі та середні підприємства). У правотворчій практиці ЄС з позиції «значущості» прийнято розглядати ті наслідки, які можливо належним чином ідентифікувати, а сама ідентифікація ґрунтується на експертних судженнях і має враховувати результати пов'язаних оцінювань. Європейська комісія виходить також із принципу здійснення оцінки впливу *лише тоді, коли це є корисним (доцільним)*. Критерій корисності (доцільності) фактично доповнює базові умови необхідності оцінки впливу зважаючи на конкретну ситуацію у контексті політичного підтвердження ініціативи [9, с. 30; 10, с. 42–43].

Для більшої інформативності та зрозумілості у Наборі інструментів «кращого регулювання» Європейська комісія встановлює три випадки, коли проведення оцінки впливу не вимагається, а саме: коли *наслідки є незначними*; коли наслідки неможливо чітко ідентифікувати заздалегідь; коли у Європейській комісії невеликий вибір або його немає взагалі. Для правильного тлумачення поняття «незначні наслідки» вирішальним є *остаточний вплив*, адже невеликий прямий негативний вплив може виявитися значним для окремих зацікавлених сторін та територій, мати істотні наслідки у поєднанні з іншими негативними чинниками або породжувати вагомий непрямий (вторинний) ефект. Одночасно Набір інструментів «кращого регулювання» вказує на можливість виникнення потреби у наданні доказів та аналізу в тих випадках, коли оцінка впливу не є необхідною, і передбачає механізм зміни рішення щодо необхідності проведення оцінки впливу після політичного підтвердження [10, с. 42–43].

Безумовно, юридично закріплену в Законі про регуляторну політику модель суцільного аналізу регуляторного впливу не можна вважати такою, що цілком задовольняє принципам і цілям регуляторної політики, а також євроінтеграційному вектору розвитку законодавства і правової системи України. Цей погляд збігається із позицією, викладеною у Стратегії Державної регуляторної служби України на 2023–2025 роки, затвердженій наказом ДРС від 20.02.2023 р. № 25. Цим документом до пріоритетних завдань ДРС віднесено запровадження кращих практик аналізу регуляторного впливу. Із посиланням на європейський досвід у Стратегії зазначається, що «... для визначення необхідності проведення такого аналізу недостатньо лише критерію регуляторності акту, потрібні також інші критерії, що характеризують потенційний масштаб впливу». Особливо це стосується проєктів нормативно-правових актів, що передбачають повне або часткове скасування регулювання. На думку ДРС, у цьому випадку аналіз регуляторного впливу «створює надмірне навантаження на розробників та не дозволяє їм ефективно вичищати регуляторне поле від застарілого та неефективного регулювання». У межах відповідного завдання до грудня 2024 р. планувалося розробити і прийняти постанову Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проєкту з підготовки проєктів регуляторних актів за спрощеною процедурою» [11, с. 11] (станом на вересень 2025 р. проєкт цієї постанови у публічному доступі відсутній).

Загалом обачне застосування принципу «регуляторної гільйотини» може бути корисним для усунення недоцільних, неефективних та надмірних вимог до проєктування актів господарського законодавства, включаючи й вимогу щодо підготовки аналізу регуляторного впливу для всіх без винятку проєктів регуляторних актів. Однак численні тонкощі надто складної моделі оцінки впливу в ЄС ніяк не можуть бути *одразу і в повному обсязі* транспоновані в національне законодавство – як через необхідність попереднього створення інституційних, функціональних, правових та інших передумов, так і унаслідок неможливості відокремлення оцінки впливу від комплексу взаємопов'язаних понять, принципів та інструментів «кращого регулювання», які утворюють повний цикл формування політики ЄС (англ. «the EU policymaking cycle»). Доречнішою і потенційно продуктивнішою на цьому етапі буде *спрощена порівняно із ЄС модель селективної оцінки впливу (аналізу регуляторного впливу), у межах якої можуть бути відтворені окремі елементи механізму оцінки впливу ЄС, але у формі, адаптованій до національних умов і потреб*.

Адекватна юридична формалізація моделі селективного аналізу регуляторного впливу неодмінно включає врахування ризиків, зумовлених збільшенням обсягу дискреційних повноважень

регуляторних органів. У практиці ЄС гнучкість підходу до визначення необхідності проведення оцінки впливу проєкту нормативно-правового акта чи іншої ініціативи компенсується додатковими інструментами перевірки правильності ухваленого рішення, а також можливістю його зміни у виняткових випадках навіть після політичного підтвердження [10, с. 43]. Передчасна і непоміrkована спроба привнести подібну гнучкість у вітчизняну регуляторну політику може обернутися як ускладненнями через інституційну неготовність України (відсутність дієвих інструментів перевірки, брак досвідчених кадрів тощо), так і зловживаннями з боку регуляторних органів. У цій ситуації найбільш розумним є максимально точне, вичерпне і однозначне формулювання вимог з метою мінімізації простору дискреції, у межах якого допускається прийняття регуляторними органами рішень на власний розсуд. Такий підхід є превентивним щодо корупційних факторів як «положень проєкту акта (чинного акта), які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією» [12].

Так, Методологія проведення антикорупційної експертизи, затверджена наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 18.05.2023 р. № 109/23, до основних корупційних факторів відносить встановлення або розширення дискреційних повноважень органу державної влади чи органу місцевого самоврядування або особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, за відсутності визначення вичерпних випадків, підстав, форм, строків, порядку здійснення таких повноважень, контролю за їх здійсненням та відповідальності за можливі зловживання під час здійснення повноважень. Ще одним стійким корупційним фактором є використання правових конструкцій оціночного характеру та слів, які допускають невичерпність регулювання. Серед прикладів формулювань, що допускають прийняття управлінських рішень залежно від суб'єктивної оцінки визначених за їх допомогою критеріїв чи підстав, у Методології наводиться словосполучення «суттєвий вплив» [12] (за ознакою оціночного характеру воно стоїть в одному ряду із конструкцією «значні наслідки», що вживається у вимогах до оцінки впливу в ЄС).

На тлі висвітлених обмежень щодо застосування процедури оцінки впливу в ЄС, які різко контрастують із *формальною* всеосяжністю аналізу регуляторного впливу в Україні, загострюється тенденція щодо фактичного витіснення цього аналізу із тих зон регуляторного поля, де він є найбільш актуальним і критично важливим. Складається парадоксальна ситуація, коли проєкти законів та інших регуляторних актів, що відіграють провідну роль у регулюванні господарських відносин, залишаються без аналізу регуляторного впливу, тоді як розроблення менш значущих проєктів регуляторних актів обтяжується цим аналізом.

Так, у пояснювальній записці, а також в інших відкритих джерелах відсутня інформація про аналіз регуляторного впливу до проєкту Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» (реєстр. № 13715 від 29.08.2025 р.), хоча переважна більшість його норм спрямована на регулювання саме господарських відносин (отже, він є регуляторним актом). Цей проєкт Закону має на меті закласти нові засади господарсько-правового регулювання відносин в інноваційній сфері і покликаний замінити Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV «Про інноваційну діяльність» [13]. Однак настільки масштабні зміни потребують обґрунтування з огляду на можливість розв'язання визначених проблем у простіший і економніший спосіб, а саме шляхом внесення змін до чинних регуляторних актів, зокрема до вищезгаданого Закону. Таке обґрунтування є складовою аналізу регуляторного впливу. Водночас відсутня інформація про відстеження результативності Закону України «Про інноваційну діяльність» відповідно до ст. 10 Закону про регуляторну політику.

Ще одним показовим прикладом відвертого нехтування вимогою закону щодо підготовки аналізу регуляторного впливу є нормативно-правові акти у сфері протимінної діяльності, активне розроблення яких розпочалося після російського вторгнення в Україну у лютому 2022 р. Усі ознаки регуляторного акта має Закон України від 06.12.2018 р. № 2642-VIII «Про протимінну діяльність в Україні», норми якого визначають основи господарської діяльності у відповідній сфері, а також регулюють адміністративні відносини між органами державної влади та суб'єктами господарювання, що мають статус операторів протимінної діяльності. Регуляторними за своєю природою є й окремі підзаконні нормативно-правові акти, зокрема постанови Кабінету Міністрів України від 03.11.2021 р. № 1150 «Про затвердження Порядку ведення обліку операторів протимінної діяльності» та від 02.02.2024 р. № 123 «Про реалізацію експериментального проєкту

щодо сертифікації операторів протимінної діяльності та процесів протимінної діяльності». Загалом господарсько-правові засоби становлять основу для залучення суб'єктів господарювання до виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг, спрямованих на усунення небезпек, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами [14, с. 232].

Незважаючи на це, у пошуковій системі ДРС немає жодного проєкта регуляторного акта, у назві якого б зустрічалися ключові слова «протимінна діяльність» або «розмінування» (у будь-якому відмінку) [15]. Пошук аналізу регуляторного впливу щодо проєктів регуляторних актів у сфері протимінної діяльності на інших ресурсах також не дав результатів. З одного боку, таку ситуацію можна спробувати пояснити невідкладністю завдань, на вирішення яких спрямовані відповідні акти в умовах забруднення вибухонебезпечними предметами значної частини території України. Безумовно, підготовка аналізу регуляторного впливу могла б уповільнити процес їх розроблення і прийняття. З іншого ж боку, остаточний негативний ефект від реалізації недостатньо обґрунтованих регуляторних актів у сфері протимінної діяльності у підсумку може суттєво перевищувати наслідки від ускладнення і затягування процесу нормопроектування у зв'язку із підготовкою аналізу регуляторного впливу.

Так, нещодавній аудит Рахункової палати виявив низку недоліків у гуманітарному розмінуванні земель сільськогосподарського призначення та загалом дійшов висновку про низькі темпи їх розмінування (з 2022 р. по липень 2025 р. розмінувано та повернуто у використання лише 7,75 тис. га сільськогосподарських угідь). Серед основних причин фігурує недосконале державне управління у сфері протимінної діяльності [16, с. 71–72, 78], основні вади якого від самого початку закладені Законом України «Про протимінну діяльність в Україні». Множинність суб'єктів управління, нераціональний розподіл та дублювання їхніх функцій, відсутність належної координації та інші вади ускладнюють діяльність суб'єктів господарювання зі статусом операторів протимінної діяльності, які опиняються в умовах правової невизначеності. Такі наслідки є діаметрально протилежними очікуваним результатам (викладені у пояснювальній записці до законопроекту), а саме покращення ефективності і якості робіт у сфері протимінної діяльності [17].

Необхідність якісної підготовки аналізу регуляторного впливу сама по собі зобов'язує розробника регуляторного акта відповідальніше підходити до процесу нормопроектування, адже в рамках цієї процедури розробник повинен визначити очікувані результати прийняття запропонованого регуляторного акта, оцінити усі прийнятні альтернативні способи досягнення встановлених цілей, аргументувати переваги обраного способу та обґрунтувати можливість їх досягнення, а також здійснити низку інших обґрунтувань та оцінок [1]. Наявність *грунтового* аналізу регуляторного впливу надає значно більше вихідної інформації для підготовки зауважень та пропозицій з боку уповноважених органів, зацікавлених юридичних та фізичних осіб і тим самим сприяє максимальному виявленню та усуненню відповідних недоліків ще на етапі підготовки проєкту регуляторного акта.

Аналіз різних аспектів впливу проєкту регуляторного акта, особливо фундаментального для певної сфери проєкту закону, потребує достатнього часу, інакше він може перетворитися на суто формальну і поверхневу процедуру. В ЄС цьому питанню приділяється окрема увага. У Наборі інструментів «кращого регулювання» відзначається, що проведення оцінки впливу у середньому триває близько року. Водночас, цей процес може займати більше або менше часу залежно від наявності даних, процесу консультацій із зацікавленими сторонами, ітеративного характеру оцінки впливу, *терміновості ініціативи* тощо [10, с. 49]. Отже, правотворча практика ЄС допускає скорочення загальноприйнятого строку підготовки оцінки впливу у разі необхідності прискореного розгляду ініціативи, що є компромісом між невідкладністю завдань, на вирішення яких вона спрямована, та вимогами щодо збирання й аналізу доказів для підтримки процесу формування політики. Актуальність цього підходу для України пов'язана не лише з євроінтеграційним вектором трансформації методологічних засад нормопроектування, але також із тими питаннями, які потребуватимуть оперативного реагування у межах регуляторної політики під час воєнного стану та після його завершення.

Висновки. Отже, проведене дослідження трансформації методологічних засад підготовки аналізу регуляторного впливу в контексті адаптації до права ЄС дає змогу дійти *таких основних висновків*:

1. Закон про регуляторну політику закріпив модель суцільного аналізу регуляторного впливу, яка передбачає підготовку відповідного аналізу до всіх без винятку проєктів регуляторних актів.

На відміну від України, у правотворчій практиці ЄС сформувалася система критеріїв, на основі яких вирішується питання про необхідність проведення оцінки впливу політичних ініціатив. Базовими умовами обов'язковості оцінки впливу в ЄС є імовірність значних економічних, екологічних або соціальних наслідків та наявність вибору між різними варіантами політики. На додаток до базових умов застосовується критерій корисності (доцільності) оцінки впливу.

2. Національна модель суцільного аналізу регуляторного впливу не узгоджується як із вітчизняними принципами і цілями регуляторної політики, так і з курсом на поглиблення правової інтеграції з ЄС. Водночас модель оцінки впливу в ЄС є надто складною й інтегрованою в єдиний цикл формування політики ЄС, що виключає можливість її швидкої і повної транспозиції у законодавство України. У зв'язку з цим на поточному етапі пропонується розвивати спрощену порівняно з ЄС модель селективного аналізу регуляторного впливу, яка формуватиметься на основі окремих елементів європейського механізму оцінки впливу відповідно до національних умов і потреб.

3. Під час переходу до вибіркового аналізу регуляторного впливу доцільно враховувати ризики, які виникають унаслідок збільшення обсягу дискреційних повноважень регуляторних органів. Передчасне і беззастережне запозичення гнучких, а іноді й розпливчастих правил ЄС стосовно оцінки впливу може призвести до повної або часткової нежиттєздатності нового підходу через інституційну неготовність України та посилення корупційних факторів. Для усунення цих факторів рекомендується забезпечити точність, вичерпність і однозначність оновлених вимог до підготовки аналізу регуляторного впливу, що сприятиме мінімізації можливості регуляторних органів діяти на власний розсуд.

4. Як показує практика, у супереч Закону про регуляторну політику та підходам до нормопроєктування у ЄС в Україні «регуляторні прогалини» з'являються саме там, де застосування принципів та інструментів регуляторної політики є найбільш природним і необхідним. Прикладом таких «прогалин» є регуляторні акти у сферах інноваційної та протимінної діяльності, які розглядаються та приймаються без аналізу регуляторного впливу. Нехтування принципами і правилами регуляторної політики дає змогу розробникам регуляторних актів знижувати рівень вимог до якості та обґрунтованості актів господарського законодавства, а також надавати зацікавленим особам менше об'єктивної інформації для підготовки зауважень і пропозицій.

5. Спрямованість окремих регуляторних актів на розв'язання невідкладних проблем, особливо у період воєнного стану, підвищує значимість темпоральних аспектів підготовки аналізу регуляторного впливу. У правотворчій практиці ЄС терміновість ініціативи може слугувати підставою для скорочення загального строку проведення оцінки впливу, що є одним із орієнтирів у процесі перегляду методологічних засад підготовки аналізу регуляторного впливу в Україні.

У подальших дослідженнях доцільно запропонувати шляхи підвищення ефективності напряму нормопроєктування, пов'язаного із розробленням актів господарського законодавства, в умовах упровадження принципів та правил правотворчої практики ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. Ст. 79.
2. Інформація про здійснення органами виконавчої влади державної регуляторної політики у 2023 році. *Офіційний веб-сайт Державної регуляторної служби України*. 07.03.2024. URL: <https://surl.li/gfxwaa> (дата звернення: 07.10.2025).
3. Інформація про здійснення органами виконавчої влади державної регуляторної політики у 2024 році. *Офіційний веб-сайт Державної регуляторної служби України*. 13.05.2025. URL: <https://surl.li/rvgrus> (дата звернення: 07.10.2025).
4. Commission staff working document «Ukraine 2024 Report». Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2024 Communication on EU Enlargement policy. Brussels, 30.10.2024. SWD(2024) 699 final. 103 p. *European Commission website*. URL: <https://surl.cc/ggwnngg> (last accessed: 07.10.2025).
5. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.08.2023 р. № 3354-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 93. Ст. 364.

6. Устименко В.А., Джабраїлов Р.А. Оцінка впливу та принцип «спочатку оцінюй» у системі засобів нормопроєктування Європейського Союзу. *Правотворча діяльність та забезпечення системності законодавства України в умовах євроінтеграції*: збірник матеріалів наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 03 квітня 2025 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2025. С. 78–82.
7. Петруненко Я.В. Моделі нормопроєктної діяльності в країнах ЄС: порівняльний аналіз та рекомендації для України. *Правова держава*. 2025. № 58. С. 176–189. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.58.331005>.
8. Устименко В.А. Адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу: основи, критерії, виміри стійкості: монографія / НАН України, ДУ «ІЕПД імені В.К. Ма-мута НАН України». Київ: Академперіодика, 2025. 452 с.
9. Better Regulation Guidelines. 03.11.2021 SWD(2021) 305 final. 41 p. *European Commission website*. URL: <https://surl.li/btitgx> (last accessed: 07.10.2025).
10. Better regulation toolbox (July 2023 edition). 612 p. *European Commission website*. URL: <https://surl.cc/ofsiic> (last accessed: 07.10.2025).
11. Стратегія Державної регуляторної служби України на 2023-2025 роки, затверджена наказом ДРС від 20.02.2023 р. № 25. 32 с. URL: <https://surl.li/gqgwth> (дата звернення: 07.10.2025).
12. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції: наказ Національного агентства з питань запобігання корупції 18.05.2023 р. № 109/23. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://surl.li/uxatea> (дата звернення: 07.10.2025).
13. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» (реєстр. від 29.08.2025 р. № 13715). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://surl.li/tvggui> (дата звернення: 07.10.2025).
14. Трегуб О. Місце та роль господарсько-правових засобів у механізмі правового регулювання відносин у сфері розмінування. *Стійкість освіти і науки в умовах трансформації*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21-22 травня 2025 р.). Київ: ЗВО «МНТУ», 2025. С. 230–233.
15. Аналіз проектів регуляторних актів. *Офіційний веб-сайт Державної регуляторної служби України*. URL: <https://surl.li/oggbhl> (дата звернення: 07.10.2025).
16. Звіт про результати аудиту діяльності (ефективності) на тему «Гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення в Україні: відновлення безпеки та сільськогосподарського виробництва»: затверджено рішенням Рахункової палати від 26.08.2025 р. № 21-2. 112 с. *Офіційний веб-сайт Рахункової палати*. URL: <https://surl.li/rnxurm> (дата звернення: 07.10.2025).
17. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про протимінну діяльність в Україні» (реєстр. від 19.09.2018 р. № 9080-1). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://surl.li/boxmtt> (дата звернення: 07.10.2025).